

2629

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

A.K.

1

Förtrollat lass.

Förtrollat lass

En gång när "Annes Johan" i Ånhult" var ute och körde för en längre resa, "käm dä nån å vräkte se på lasset, så att han köm inte länger än te Boda".

Smiland
Osten
Björkö
1931

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1931 E. Hultman
Bar. Per Almq. Pettersson

A: c

2629

1- (alla i stegen)
Sångs

2

Född 1834

Björkö

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Jättekast.

Jättekast.

Vid Dalsedala gård (Björkö sn) fanns en "jät-
tasten", rund som ett ägg "å sto sum i e skäl" så att
man kunde rucka på den. Denna sten säges en jätte ha
kastat från höjden utåt Kansjö mot Björkö kyrka, men
orkade ej fram. Stenen sprängdes sönder och blev med
som sockel till ett svinhus.

Senil

Östen ^{int}

Björhö

1931

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Appt. K. Hertzman A: f

5629

Per Per Aug. Pettersen 3

f. 1834 i Björhö

Näcken.

Näcken.

När man badade, sattes en knappål i vatten-
brynet för att ej näcken skulle komma och ta dem.

Småland
Östra
Björkö
juni 1931

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Opplysning / Hjerteman

Kar er P. Aug. Pettersen

gj. Pella i Skogane
fødd 1834 Björkö

U: f

acc. 26 29

4

Sjörået.

Sjörået.

I Gisshultsjön hade "Danstörpapöjka" (poj-
karna fr. Danstorp) en gång varit och tagit "krabber"
(kräftor). Då hörde de, hur det "spelade å slö trumma
å yrde så de kunne inte va där".

Det var sjörået.

2629

5

Spöken.

Sagesmannen hade vid 13 - 14:årsäldern varit ute en gång vid $\frac{1}{2}$ 1 - 1 tiden. Det duggade och regnade. Det var på Krånsås mark. Helt plötsligt hade han fått se "e gubbe mä e svate hatt, vitklädde, sum strök utåt fälla" och ner i en svakka, som sagesmannen skulle gå igenom, och när den passerats, såg han torpet ligga framför sig, och det brann i fönstret, men när han kom dit lågo de och såvo.

Gengångare

Sagesmannen brukade som liten sent på kvällarna få gå till Tuggemålen och hämta tidningen hos en, som hans föräldrar hade den tillsammans med och brukade då "skrika å sjonga å skrämna spöka".

Sagesmannen hade också hört talas om folk, som "vända syn".

2629

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

A: p.

6

Råmärken.

Rågångar, tvist,
duell, gastar.

Två bröder, av vilka den ene bodde i Källeryd, den andre i Sonarp, kommo ej överens om rågången mellan deras ägor. Den ene flyttade märket. Det blev tvist och de skulle hålla duell "på en stor mörker skog". Den som då dog hade orätt, men båda två dogo. Men den, som verkligen hade orätt, "feck gå sum ett spöke". Han gick klädd i en "lång, svarter rock" (som under livstiden) och skrek: "Här är rätt, här är orätt å här ä .... märket!" Sedan den tiden kallades platsen "gastanätet", och är nu det ställe, där "Pelle på Skogen" bor. Landsvägen går därförbi, och ofta händer det olyckor för vägfarande just där. Lass välta ikull, och bilar köra ned. Denna sägen skulle vara berättad av sagesmannens hustrus föräldrar.

C: b
(l: e)

2629

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKHEMISKA

7

Taga makten från andras hästar.

Om man tog tre tagelstrån från en annans häst
och gav det i bröd åt sin egen häst, så tog man makten
från den andres.

E:a

LUNDS UNIVERSITETS
BOKBIBLIOTEK

2629

8

Sjunken skatt.

Sjunkens skatt
in en göl.

I "Pannagöla" mellan Hattsjöhult och Lilla Hult (W.Sandsjö sn) skulle det vara en kista med en skatt, som de "sulle köra opp mä ett par stuta".-

Detta hade man en gång gjort, och när det var nära nog uppe, hade någon sagt: "Nu ä du då mi..." men då gick den med skatten så att den "rök ut igen".

LINDS UNIVERSITETS
BOKFÖRHANDLINGAR

. E : d

2629

9

Nybygge.

För att få tur i
nybyggt hus.

Om man ville ha lycka i ett nybyggt hus,
skulle man, innan någon gick in, slänga in en
katt före.

J. e.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2629

10

Bröllop.

"Bruatallrik"

Sagesmannen berättar, att vid bröllop, skulle bruden och brudgummen lägga av "alla sottera (sorterna) på en bruatallrik" (brudtallrik) å den skulle di inte äta å". Det skulle gömmas kvar.

2629

11

"Förtrollad bössa".

"Förtrollad bössa"

Sagesmannen hade en gång skjutit på tavlor och med sin bössa "smet han tolvän" dvs. träffade 12-an i första skottet). Då tog "smen i Målen" och såg i bössan, och sen var det omöjligt att ens träffa tavlan, och när sagesmannen kom hem och ställde bössan ifrån sig, rann det ur den som kol en "svarter flod". Han lovade sedan smeden "möen o goer stryk", om han ej tog tillbaka, och smeden hade då gått avsides med den, och sedan den återlämnats var den åter bra.

2629

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

12

Lia
C:6

"Skämma en skytt".

"Skämma en skytt"

Sagesmannen säger, att det är mycket bättre att skämma skytten själv än hans bössa. Det hade en gång sagesmannen gjort. Han trodde själv på verkan därav. Det tillgick så: När det var snö och marken frusen, skar han opp en grästorva efter märket av skyttens fot och vände torva om, "så skyter han allri mer" (dvs. något slags willebtåd), förrän den torvan åter grönskade. Detta hade, som sagt sagesmannen gjort med "en i Ånhult" och han försäkrade, att han senare ej skött något.

2629

13

Jakt.

Sagesmannens far hade en skärtorsdagsmorgon sett en "toppe", som satt och spelade var "evelia mörrön" (varenda morgon) "å dä va e eveli lögn å skjuta'n, men så hämtade han från Bruzaholm hagel (letade upp små droppar av järn, som man spillt vid järnsmältning)-järn har inte Skam makt med, sade sagesmannen, men bly har han makt med- "toppen" blev skjuten men återstod bara "spengestecker", som voro brända i båda ändarna.

"Toppe", som var
svår att skjuta

L: a

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2629

14

Jakt.

Jakt på "toppä

Samme "Svensson å "Alen" skulle en morgon skjuta "toppa" och Svensson, som stod i "mellanmon" fick plötsligt se en "kärning å re på en katt, så knabba yde". Svensson hade då begivit sig på hemväg och förklarar, att "dä sulle fasen va där".

2629

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Lib
A: m

15

Fiske.

Fångad ål, döda
skapatur.

Sagesmannen hade i en liten sjö vid Kvensås (Eksjö) satt ut ståndkrok och fått en ål på "7 skålpund". Men ålen i den sjön var "bunden". Ålen hade svält hela kroken, och sagesmannen hade tagit fisken med sig. Men när de kommo hem, lågo fyra kreatur döda på ett klöverfält.

Smälend
Östra
Björkö
sept 1901

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

L: c
(L: A)

2629

16

Myt av E. Mattsson
Myt av P. Aug. Peterson
Född (född i skogen, Småge)
1834 i Björkö

Mjölkastrarar.

Mjölkastrarar .

I Källeryd (Björkö sn) timrade man en gång ett hus och hon, som stod för maten, bjöd arbetsfolket varje dag på "vite gröt" med mjölk, och man kunde ej förstå, varifrån hon med sina små tillgångar kunde få så mycket mjölk. Varje kväll satte hon ut en nyskurad, fin kättil i boden, och en kväll fingo de se, hur den "ene haren" ätter den annre köm å spydde opp "mjölk i kärlet. Svensson i Boatorpet skulle en gång ge sig på och skjuta mjölkastrararna, men inga skott tog. Då lade han i järn och fick en, och när han skar opp honom, rann tarmarna som ormar på snö n.

"Det spände ifrån".

"Det spände ifrån"

"Gubben i Kroxås (Magnis) va ute å köde å satte för oxarna, å då smällde te den ene oxen å oket slapp ner^o och oxen gick. Det spände ifrån.

För att bota att det spände ifrån, skulle man taga och göra "selapennana å skäcklera å självväxinga-trä" (trä, som satt sig i en klyka av något gammalt trä.)

Botemedel.

Småland
Östra län
Björke
maj 1931

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Uppd. G. Westman

Lid: O:

2629

18

"Guller i skogen"
- juld 1834 -

Årsindelning.

Årsindelning

Året indelades i "trettingar" fr. "varfedan" 13. veke, 12 veke, 11 veke osv. I 11.e veke kunde man, om året var tidigt, börja sådden. 10. - 9.e veke såddes havren. 8.e veke var potatisvekan och då såddes linet. i 7.e veke satte man ej gärna "potater", för det var "lotveka" (lortvekan, det sades då bli lort i potatisen). i 7.e veke såddes kornet.

På hösten skulle det vara bra att så höstsäd på Ture och Tykodagarna (25-26 augusti).

2699

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Nia
19

De dödas otta.

De dödas otta

Alla "nergravena" (dvs. döda) höll kl. 12 sin julotta. Det berättas om en person, som klockan lurat så, att han kom dit i fel tid, och då var det i kyrkan "ljusst å full tjänst", och där satt de döda, och när de sågo honom sade de: "Nappa'n, nappa'n... (nappahonom) vilket de gjorde och så blev det bara "tutta å småbitar" efter honom, och när folket kommot till kyrkan fingo de se det.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

N: a
L: A

2629

20

Solen juldagen.

Tyda om säden
juldagen.

Om solen sken juldagen så lång tid som en
behöver för att sätta sig på en "hästarygg", så blir
det gott sädesår.

2629

21

Vårfrudagen.

"Tranan och var-
fedan"

Man talade om "varfedan", att "trana bar ljus i säng, så att då kunne de lägga se å soa te Meckelsmädse" (lägga sig och sova till Mickelsmässe) dvs. dagarna skulle då vara lika långa. Man upphörde att använda ljus den dagen.

Op Småland
ald. Optra
n. Björka
uppt. år 1931.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2629

Oppt. E. H. H. H. H. N: b
Född 1834 i Björka
22

Dymmelveckan.

Skjutning Dym-
melveckan.

i "Dömmelveckan" skulle de skjuta,
för att skjuta "trölla" (trollen).

Lof Småland
H. B. Östra
Su. Jörka
1931

2629

Appt. F. J. J. J.

N: A-

(1844)

23

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Långfredagen.

Ris långfredagen

Långfredagen skulle man på morgonen med ett ris "piska dum å rycka å dum täcket å klatsa dum i röva". Sagesmannen säger, att "dä va för di straffade Frälsaren

Pia

2629

24

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESSAMNING

Väderleksspådom.

Spådomar i väder
leken.

Sagesmannen far spådde i "venterbråka".
Märka fläckar var nederbörd, ljusa var köld. Av
"venterbråka" var "söre" (södra) grenen sommargre-
nen och man bedömde väderleken eftersom han var
jämn eller ojäm; "nörre (norra) grenen var venter-
grenen."

P: d

2629

25

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKLIVSARKIV

Källa.

Källa.

Vid Källeryd fanns en källa, som de slängde
pängar i och badade småbarn i. Källan har senare
lagts igen, men - säger sagesmannen- snön fryser aldrig
över den fläcken, hur kallt det än än är, är där "en
blöter fläck".